

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. spalio 4 d.*

„Socialinė apsauga — Taikytinų teisės aktų nustatymas — Reglamentas (EEB)
Nr. 1408/71—14 straipsnio 2 dalies b punktas — Paprastai dviejų arba daugiau valstybių narių
teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantis asmuo — Viena po kitos sudarytos darbo sutartys —
Darbdavys, įsisteigęs valstybėje narėje, kurioje darbuotojas paprastai gyvena — Darbas pagal darbo
sutartį, atliekamas tik kitose valstybėse narėse“

Byloje C-115/11

dėl *Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie* (Lenkija) 2010 m. gruodžio
15 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2011 m. kovo 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto
prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe sp. z o.o.

prieš

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. N. Cunha Rodrigues, teisėjai A. Rosas, A. Ó Caoimh
(pranešėjas), A. Arabadjiev ir C. G. Fernlund,

generalinis advokatas J. Mazák,

posėdžio sekretorė R. Šereš, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. vasario 29 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe sp. z o.o.*, atstovaujamos *advokat* W. Barański,
- *Zakład Ubezpieczeń Społecznych*, atstovaujamos *radcowie prawni* J. Czarnowski ir M. Drewnowski,
- W. Kita, atstovaujamo *advokat* W. Barański,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Szpunar ir A. Siwek-Ślusarek bei J. Fałdyga,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Jacobs ir L. Van den Broeck,

* Proceso kalba: lenkų.

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Möller bei A. Wiedmann,
— Europos Komisijos, atstovaujamos V. Kreuzsitz ir M. Owsiany-Hornung,
susipažinęs su 2012 m. gegužės 3 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 3) ir iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1992/2006 (OL L 392, p. 1; toliau – Reglamentas Nr. 1408/71), 14 straipsnio 2 dalies b punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp bendrovės *Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe Sp. z o. o.* (toliau – *Format*), dalyvaujant vienam iš jos darbuotojų W. Kita, ir *Zakład Ubezpieczeń Społecznych* (Socialinio draudimo įstaiga, toliau – ZUS) dėl W. Kita taikytinų teisės aktų nustatymo pagal minėtą reglamentą.

Teisinis pagrindas

- 3 Pagal Reglamento Nr. 1408/71 šeštą konstatuojamąją dalį koordinavimo nuostatos turi garantuoti, kad persikeliantys Europos bendrijoje darbuotojai ir jų išlaikytiniai bei maitintojo netekę asmenys išsaugotų savo teises ir naudotųsi įgytais ir įgyjamais pranašumais.
- 4 Šis tikslas turi būti pasiektas, kaip matyti iš šio reglamento septintos konstatuojamosios dalies, visų pirma susumuojant visus pagal įvairius nacionalinės teisės aktus įgytus laikotarpius, kad būtų įgyta ir išsaugota teisė gauti išmokas.
- 5 Iš šio reglamento aštuntos konstatuojamosios dalies matyti, jog jo nuostatomis siekiama, kad suinteresuotiesiems asmenims iš principo būtų taikoma tik vienos valstybės narės socialinės apsaugos sistema tam, kad taikant nacionalinės teisės aktus būtų išvengta sutapimų ir dėl to susiklostančių sudėtingų situacijų.
- 6 Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio h punkte numatyta, kad šiame reglamente sąvoka „gyvenamoji vieta“ reiškia vietą, kurioje paprastai gyvenama.
- 7 Šio reglamento II antraštinės dalies „Taikytinų teisės aktų nustatymas“ 13 straipsnyje „Bendrosios taisyklės“ numatyta:

„1. Laikantis 14c ir 14f straipsnių, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tokie teisės aktai nustatomi remiantis šios antraštinės dalies nuostatomis.

2. Laikantis 14–17 straipsnių:

- a) vienos valstybės narės teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės teisės aktai net jeigu jis gyvena kitos valstybės narės teritorijoje arba įmonės, kurioje jis dirba, buveinė juridiskai įregistruota ar veiklos vieta arba ji nusamdęs asmuo yra kitos valstybės narės teritorijoje;

<...>

- f) asmeniui, kuriam nustoja galiojė [vienos] valstybės narės teisės aktai, kol bus pradėti taikyti kitos valstybės narės teisės aktai, pagal vieno iš aukščiau nurodytų papunkčių taisyklės arba pagal vieną iš 14–17 straipsniuose nurodytų išimčių ar specialių nuostatų, taikomos valstybės narės, kurios teritorijoje jis gyvena, teisės aktų nuostatos.“

8. Tos pačios antraštinės dalies 14 straipsnyje „Specialios taisyklės, taikomos pagal darbo sutartį mokamą darbą dirbantiems asmenims, išskyrus jūreivius“ numatyta:

„13 straipsnio 2 dalies a punktas taikomas laikantis šių išimčių ir sąlygų:

1. a) asmeniui, kuris pagal darbo sutartį [paprastai] dirba valstybės narės teritorijoje esančioje įmonėje ir kurį ji išsiunčia į kitos valstybės narės teritoriją dirbti tos įmonės naudai, toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai, su sąlyga, kad numatyta darbo trukmė neviršija 12 mėnesių ir jis nesiunčiamas pakeisti kito asmens, kurio komandiruotės laikas baigėsi;

<...>

2. [Paprastai] [d]viejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui teisės aktai taikomi taip:

- a) pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui, kuris yra darbuotojas sausumos, vandens ar oro transporto įmonės, kuri pagal nuomos sutartį, atlygintinai ar savo lėšų sąskaita teikia tarptautines transporto paslaugas veždama keleivius ar krovinius automobiliais, geležinkeliu, oro transportu ar vidaus vandens keliais ir kurios būstinė juridiskai įregistruota ar veiklos vieta yra valstybės narės teritorijoje, galioja pastarosios valstybės teisės aktai <...>

- b) asmeniui, kitam negu nurodytas punkte a [a punkte], taikomi:

- i) valstybės narės, kurios teritorijoje jis gyvena, teisės aktai, jeigu jis dirba iš dalies toje teritorijoje arba jeigu jis susijęs su keliomis įmonėmis, kurių būstinės yra juridiskai įregistruotos arba keliais darbdaviais, kurių veiklos vieta yra įvairių valstybių narių teritorijoje [jeigu jis susijęs su keliomis įmonėmis, kurių būstinės yra juridiskai įregistruotos skirtingų valstybių narių teritorijoje, arba su keliais darbdaviais, kurių veiklos vieta yra skirtingose valstybėse narėse];
- ii) valstybės narės, kurios teritorijoje yra juridiskai įregistruota įmonės būstinė ar asmeninė darbdavio veiklos vieta, teisės aktai, jeigu jis negyvena nė vienos valstybės narės teritorijoje, kurioje užsiima savo veikla“.

9. Reglamento Nr. 1408/71 septintoje konstatuojamojoje dalyje minimas sumavimas numatytas būtent jo 10a straipsnio 2 dalyje, 18, 38, 45, 64 ir 72 straipsniuose.

10. Pagal 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 574/72, nustatančio Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t.,

p. 3) ir iš dalies pakeisto 2007 m. kovo 19 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 311/2007 (OL L 82, p. 6), 12a straipsnio 2 ir 4 dalis kompetentingos valstybės valdžios institucijos pagal Reglamentą Nr. 1408/71 asmeniui, kuris pagal darbo sutartį paprastai dirba dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje, nurodytam pastarojo reglamento 14 straipsnio 2 dalies b punkte, turi išduoti pažymėjimą, patvirtinantį, kad šiam taikomi tos kompetentingos valstybės teisės aktai.

- 11 Šis pažymėjimas, kurio pavyzdinė forma numatyta 2005 m. kovo 17 d. Europos Bendrijų darbuotojų migrantų socialinės apsaugos administracinė komisijos sprendime Nr. 202 dėl pavyzdinių formų, būtinų Tarybos reglamentams (EEB) Nr. 1408/71 ir (EEB) Nr. 574/72 taikyti (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126 ir E 127), paprastai žinomas kaip „E 101 forma“ arba „E 101 formos pažyma“.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 12 Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad *Format*, kurios registruota buveinė yra Varšuvoje (Lenkija), vykdo subrangovės statybų sektoriuje veiklą tam tikrose valstybėse narėse. 2008 m. ji vykdė veiklą penkiose ar šešiose valstybėse narėse, kuriose tuo pačiu metu vykdė darbus 15–18 statybviečių. *Format* įdarbindavo darbuotojus Lenkijoje, tačiau, atsižvelgdama į įmonės poreikius ir atliekamų darbų pobūdį, juos komandiruojo į skirtingose valstybėse narėse plėtojamus statybos objektus.
- 13 Darbuotojas, kuris buvo komandiruojamas į kitą statybvietę, gaudavo nurodymą vykti. Jeigu statybos darbų sutarties galiojimas pasibaigdavo ir šiam darbuotojui nebelikdavo darbo, jis grįždavo į Lenkiją ir jam būdavo suteikiamos nemokamos atostogos arba darbo sutartis būdavo nutraukiama. Iš principo darbuotojai turėjo dirbti Europos Sąjungos šalyse.
- 14 Kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagrindinėje byloje nagrinėjama laikotarpiu W. Kita „gyvenamoji vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio h punktą, ir toliau buvo Lenkijoje.
- 15 W. Kita buvo tris kartus priimtas dirbti *Format* visą darbo dieną pagal terminuotas darbo sutartis.
- 16 Pirmoji sutartis buvo sudaryta laikotarpiui nuo 2006 m. liepos 17 d. iki 2007 m. sausio 31 d., o padarius pakeitimą pratęsta iki 2007 m. gruodžio 22 d. Ši sutartis buvo nutraukta 2006 m. lapkričio 30 d. Joje buvo nurodyta, kad darbo atlikimo vieta yra „objektai ir statybvietės Lenkijoje ir Europos Sąjungos teritorijoje (Airijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Suomijoje), kaip nurodo darbdavys“. Pagal šią sutartį W. Kita dirbo tik Prancūzijoje. Remdamasi Reglamente Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punktu ZUS išdavė W. Kita E 101 formos pažymą dėl laikotarpio nuo 2006 m. liepos 17 d. iki 2007 m. gruodžio 22 d. taikytinų teisės aktų. Nutraukus sutartį 2006 m. lapkričio 30 d., ši pažyma buvo pataisyta, kad apimtų laikotarpį nuo 2006 m. liepos 17 d. iki 2006 m. lapkričio 30 d.
- 17 Antroji sutartis buvo sudaryta laikotarpiui nuo 2007 m. sausio 4 d. iki 2008 m. gruodžio 21 d. Darbo atlikimo vieta buvo apibrėžta taip pat kaip ir pirmojoje sutartyje. Pagal antrąją sutartį W. Kita dirbo Prancūzijoje. Remdamasi tomis pačiomis nuostatomis kaip ir pirmosios sutarties atveju ZUS jam išdavė E 101 formos pažymą dėl laikotarpio nuo 2007 m. sausio 4 d. iki 2008 m. gruodžio 21 d. Laikotarpiu nuo 2007 m. rugpjūčio 22 d. iki 2007 m. gruodžio 31 d. W. Kita buvo nedarbingas dėl ligos ir minėta sutartis buvo nutraukta 2008 m. balandžio 5 d. Todėl 2008 m. sausio 8 d. ZUS pataisė E 101 formos pažymą, kad ji apimtų laikotarpį nuo 2007 m. sausio 4 d. iki 2007 m. rugpjūčio 22 d.
- 18 2008 m. liepos 23 d. sprendimu, adresuotu *Format* ir W. Kita (toliau – ginčijamas sprendimas), ZUS, remdamasi Lenkijos teisės aktais ir Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktu bei 2 dalies b punktu, atsisakė išduoti E 101 formos pažymą dėl taikytinų teisės aktų, kuri patvirtintų, kad

laikotarpiais nuo 2008 m. sausio 1 d. iki 2008 m. gruodžio 21 d. ir nuo 2008 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. W. Kita buvo taikoma Lenkijos socialinės apsaugos sistema. Šiame sprendime buvo nurodyta, kad W. Kita buvo ne „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantis asmuo“, nurodytas Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punkte, o darbuotojas, komandiruojamas pagal darbdavio poreikius.

- 19 2008 m. liepos 24 d., t. y. po to, kai buvo priimtas ginčijamas sprendimas, buvo sudaryta trečioji sutartis laikotarpiui nuo 2008 m. liepos 30 d. iki 2012 m. gruodžio 31 d. ir joje buvo nurodyta ta pati darbo atlikimo vieta kaip ir ankstesnėse dviejose sutartyse. Tačiau 2008 m. liepos 24 d. sutarties pakeitime patikslinta, kad darbo atlikimo vieta buvo Olkiluoto atominė elektrinė Suomijoje. Kai W. Kita baigė dirbti Suomijoje, jam buvo suteiktos nemokamos atostogos nuo 2008 m. lapkričio 1 d. iki 2009 m. rugsėjo 30 d. Darbo sutartis šalių susitarimu buvo nutraukta 2009 m. kovo 16 d.
- 20 2009 m. vasario 12 d. sprendimu *Sąd Okręgowy – Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie* (Apygardos teismas – Varšuvos socialinės apsaugos teismas) atmetė *Format* dėl ginčijamo sprendimo pareikštą skundą, nes nusprendė, jog nebuvo įvykdyti reikalavimai, kad būtų galima pripažinti, jog darbuotojas buvo komandiruotas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktą, kadangi *Format* nevykdė pagrindinės veiklos valstybėje, kurioje yra jos registruota buveinė. Šis teismas taip pat nusprendė, kad W. Kita nebuvo paprastai dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantis asmuo ir kad jis kelis mėnesius ar daugiau nei dešimt mėnesių nuolat dirbo tik vienos valstybės narės (Prancūzijos, vėliau – Suomijos) teritorijoje, todėl jo atžvilgiu buvo taikoma bendra koordinavimo nuostata, pagal kurią taikytini teisės aktai nustatomi pagal darbo atlikimo vietos principą.
- 21 *Format* ir W. Kita 2009 m. vasario 12 d. sprendimą apeliacine tvarka apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 22 *Format* tvirtino, kad sistema, pagal kurią dirba jos darbuotojai, yra ta, kuri numatyta Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punkto ii papunktyje, pagal kurią nereikalaujama, kad darbuotojas tuo pačiu metu dirbtų dviejose arba daugiau valstybių narių, ir kuriame nenurodomi jokie referenciniai laikotarpiai ar darbuotojų judėjimo arba sienų kirtimo periodiškumas.
- 23 W. Kita pritaria *Format* nuomonei ir savo apeliaciniame skunde teigia, kad jo padėčiai taikytinas Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punkto ii papunktis, nes jo darbo santykių su *Format* pagrindu jis jau buvo „paprastai daugiau nei dviejų valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantis asmuo“, t. y. pagal sutartis, sudarytas dėl darbų, atliktinų šešių valstybių narių teritorijoje, net jei jie iki šiol buvo vykdyti tik dviejose iš šių valstybių (Prancūzijoje ir Suomijoje). Be to, jeigu W. Kita būtų siunčiamas dirbti į kitą statyb vietę Lenkijoje, jam taip pat būtų taikomas 14 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktis.
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punkte vartojama „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka nėra visiškai aiški.

25 Tokiomis aplinkybėmis *Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar tai, kad reglamento [Nr. 1408/71] 14 straipsnio 2 dalis taikymo sritis asmenų atžvilgiu apima „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantį asmenį“, kurio atžvilgiu šios nuostatos b punkte patikslinta, kad kalbama apie kitą nei a punkte nurodytą asmenį, pagal darbo sutartį vieno darbdavio įdarbinto asmens atveju reiškia:

a) kad jis pripažįstamas tokiu asmeniu, jei dėl atliekamo darbo pobūdžio tuo pat metu (sinchroniškai) dirba skirtingose valstybėse narėse, įskaitant palyginti trumpus laikotarpius, ir dėl to dažnai kerta valstybių sienas,

ir

b) kad jis pripažįstamas tokiu asmeniu taip pat tada, kai vienos darbo sutarties pagrindu yra įpareigotas nuolat (paprastai) atlikti savo darbą keliose valstybėse narėse, tarp jų valstybėje, kurios teritorijoje gyvena, arba keliose valstybėse narėse, kitose nei tokio darbuotojo gyvenamosios vietos valstybė,

nepaisant vienas po kito einančių įsipareigojimų vykdymo skirtingose valstybėse narėse laikotarpių ir pertraukų tarp jų trukmės ar taikant laiko apribojimus?

2. Jeigu Teisingumo Teismas patvirtintų ankstesniame b punkte pateiktą prielaidą, ar Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punkto ii papunktio nuostatą galima taikyti situacijoje, kai pagal darbuotojo su vienu darbdaviu sudarytą sutartį kylantis įpareigojimas nuolat dirbti keliose valstybėse narėse apima įpareigojimą atlikti darbą darbuotojo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, nepaisant to, kad tokia situacija, t. y. darbas darbuotojo gyvenamosios vietos valstybėje, atrodo negalima darbo sutarties pasirašymo momentu, ir ar neigiamo atsakymo atveju galima taikyti Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktį?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtinumų

26 Belgijos vyriausybės teigimu, pagrindinė byla susijusi su pagal darbo sutartį dirbančiu darbuotoju, kuris pagal vieną po kitos sudarytas sutartis teikė savo paslaugas tik vienoje valstybėje narėje, t. y. Prancūzijoje, vėliau Suomijoje. Jeigu būtų pritarta prielaidai, kuria grindžiami pateikti prejudiciniai klausimai, nebebūtų daromas skirtumas tarp komandiruo to darbuotojo, kaip jis suprantamas pagal Reglamentą Nr. 1408/71, ir darbuotojo, kuris paprastai dirba dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje, kaip tai suprantama pagal tą patį reglamentą. Pripažinus *a posteriori*, kad darbuotojas, kurį darbdavys komandiravo kelis kartus, iš tikrųjų atliko „vienas kitą keičiančius“ darbus keliose valstybėse, galėtų atsirasti teisinis nesaugumas tiek darbuotojams ir atitinkamiems darbdaviams, tiek kompetentingos institucijoms, kurios turi pareikšti savo nuomonę tokiose situacijose. Belgijos vyriausybė prašo, kad pateikti klausimai būtų pripažinti nepriimtinais.

27 Šie Belgijos vyriausybės samprotavimai iš tikrųjų susiję ne su prašymo priimti prejudicinį klausimą priimtumu, bet su jo turiniu. Todėl negalima pripažinti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas.

Dėl esmės

- 28 Savo dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, asmenį, kuris pagal vieną po kitos sudarytas darbo sutartis, kuriose kaip darbo vieta nurodyta kelių valstybių narių teritorijos, kiekvienos iš šių sutarčių galiojimo laikotarpiu iš tikrųjų dirba tik vienoje iš šių valstybių, apima šioje nuostatoje numatyta „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka ir, jeigu atsakymas būtų teigiamas, ar tokio asmens situacija patenka į šio straipsnio 2 dalies b punkto i ar ii papunkčio taikymo sritį.
- 29 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies, kurioje yra šio 14 straipsnio 2 dalis, nuostatos, remiantis nusistovėjusia teismo praktika, sudaro išsamią ir vientisą įstatymų kolizijos taisyklių sistemą, kuria siekiama užtikrinti, kad Sąjungoje judantiems darbuotojams būtų taikoma tik vienos valstybės narės socialinės apsaugos sistema, siekiant užkirsti kelią kelių valstybių narių teisės aktų taikymui ir iš to galintiems kilti sunkumams (šiuo klausimu žr., be kita ko, 1982 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Kuijpers*, 276/81, Rink. p. 3027, 10 punktą; 2000 m. vasario 10 d. Sprendimo *FTS*, C-202/97, Rink. p. I-883, 20 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką bei 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Plum*, C-404/98, Rink. p. I-9379, 18 punktą).
- 30 Šiuo tikslu Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies a punkte įtvirtintas principas, kad pagal darbo sutartį dirbančiam darbuotojui socialinės apsaugos srityje taikomi valstybės narės, kurioje jis dirba, teisės aktai (žr. 1984 m. gegužės 17 d. Sprendimo *Brusse*, 101/83, Rink. p. 2223, 15 punktą).
- 31 Tačiau šis principas suformuluotas „laikantis [Reglamento Nr. 1408/71] 14–17 straipsnių“. Iš tikrųjų tam tikromis ypatingomis situacijoms dėl šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies a punkte numatytos bendros taisyklės neriboto taikymo tiek darbuotojai, tiek darbdaviai ir socialinės apsaugos įstaigos galėtų patirti administracinių sunkumų, užuot jų išvengę, o dėl tokių sunkumų asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, galėtų būti trukdoma pasinaudoti laisvu judėjimu (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Brusse* 16 punktą). Tokioms situacijoms specialios taisyklės numatytos, be kita ko, Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnyje.
- 32 Iš bylos medžiagos matyti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma daro prielaidą, kad Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktas, susijęs su laikinu darbuotojų komandiravimu, netaikomas W. Kita atveju, nes *Format*, t. y. jo darbdavė, Lenkijoje, valstybėje narėje, kurioje ji įsteigta, paprastai nevykdo reikšmingos veiklos, kaip to reikalaujama tinkamai taikant pastarąją nuostatą (šiuo klausimu žr. 1970 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Manpower*, 35/70, Rink. p. 1251, 16 punktą; minėto Sprendimo *FTS* 23 ir 45 punktus bei minėto Sprendimo *Plum* 22 punktą). Ši prielaida Teisingumo Teisme neginčyta.
- 33 Be to, kaip iš esmės pažymi šis teismas ir kaip tai matyti iš Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies a punkto, asmenį, kuris pagal darbo sutartį daugiaž tuo pačiu metu dirba daugiau nei vienos valstybės teritorijoje, gali apimti „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka, numatyta šio 14 straipsnio 2 dalyje (žr. pagal analogiją 1995 m. vasario 16 d. Sprendimo *Calle Grenzshop Andresen*, C-425/93, Rink. p. I-269, 15 punktą).
- 34 Tačiau neginčyta, kad tokia situacija iš tikrųjų neatitinka tos, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, nepaisant šio sprendimo 16, 17 ir 19 punktuose nurodytų sutarčių sąlygų.
- 35 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka, numatyta Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalyje, be darbuotojų, kurie tuo pat metu dirba pagal darbo

sutartį daugiau nei vienos valstybės narės teritorijoje, apima ir tuos darbuotojus, kurie, bent jau remiantis jų darbo sutartimi, turi dirbti keliose valstybėse narėse, tačiau šis darbas neturi būti atliekamas keliose valstybėse vienu metu arba beveik tuo pačiu metu.

- 36 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, kiek tai susiję su vienu po kito einančiais darbo, atliekamo daugiau nei vienos valstybės narės teritorijoje, laikotarpiais, Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalyje laiko apribojimai nenumatyti.
- 37 Šiuo klausimu Europos Komisija mano, jog įmanoma, atsižvelgiant į šio reglamento 14 straipsnio 1 dalies a punktą, dvylikos mėnesių laikotarpį laikyti maksimalia riba. Tačiau ZUS bei Vokietijos vyriausybė iš esmės tvirtina, kad vienas po kito einantys darbo laikotarpiai patenka į šio reglamento 14 straipsnio 2 dalies taikymo sritį tik jei kiekvieno iš jų trukmė neviršija vieno mėnesio. Savo ruožtu Lenkijos vyriausybė teigia, kad, nesant nustatytų kriterijų, leidžiančių atskirti Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punktu reglamentuojamus atvejus nuo tų, kai reikia taikyti šio reglamento 13 straipsnio 2 dalies a punktą, „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvokos aiškinti plačiai neįmanoma dėl praktinio šio reglamento taikymo. *Format* nuomone, bet kuriuo atveju, kai sunku nustatyti atitinkamo darbo pagal darbo sutartį atlikimo vietą, pirmenybę reikia teikti pagal darbo sutartį dirbančio darbuotojo gyvenamosios vietos kriterijui, siekiant, be kita ko, išvengti įvairių administracinių nesklandumų, kylančių dėl dažnų socialinio draudimo sistemos pakeitimų.
- 38 Tačiau, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, šiuo aspektu nuomonės pareikšti nereikia.
- 39 Bet kuriuo atveju, kaip pabrėžė Komisija, tam, kad asmeniui būtų taikoma Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalis, jis turi „paprastai“ dirbti pagal darbo sutartį dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijose.
- 40 Iš to matyti, kad nors darbas pagal darbo sutartį vienos valstybės narės teritorijoje yra įprasta atitinkamo asmens padėtis, jis nepatenka į šio 14 straipsnio 2 dalies taikymo sritį.
- 41 Šiomis sąlygomis norint prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą atsakymą būtina atsižvelgti į tai, kad pagrindinėje byloje egzistuoja neatitikimas tarp pagrindinėje byloje nagrinėjamų darbo sutarčių ir jose numatytų darbo atlikimo vietų, – tomis sutartimis remdamasi *Format* prašė išduoti E 101 formos pažymą – ir to, kaip praktikoje buvo vykdomi šiose sutartyse numatyti įsipareigojimai.
- 42 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad E 101 formos pažymą išduodanti institucija privalo tinkamai įvertinti faktines aplinkybes, susijusias su taikytinų socialinės apsaugos teisės aktų nustatymo taisyklių taikymu, ir taip užtikrinti šioje pažymoje nurodytos informacijos teisingumą (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *FTS* 51 punktą bei 2000 m. kovo 30 d. Sprendimo *Banks ir kt.*, C-178/97, Rink. p. I-2005, 38 punktą).
- 43 Kadangi E 101 formos pažyma paprastai išduodama prieš laikotarpio, dėl kurio ji išduodama, pradžią arba jo pradžioje, pirmiau nurodytų faktinių aplinkybių vertinimas dažniausiai atliekamas tuo momentu, atsižvelgiant į numatomą atitinkamo darbuotojo pagal darbo sutartį situaciją. Todėl sutarties dokumentuose pateiktas darbo pobūdžio aprašymas praktikoje yra ypač svarbus atliekant šį vertinimą.
- 44 Šiuo atveju reikia ypač atsižvelgti į sutarčių dokumentuose apibrėžtą darbo pagal darbo sutartį pobūdį siekiant įvertinti, ar numatomas darbas yra darbas pagal darbo sutartį, paskirstytas ne tik tam kartui kelių valstybių narių teritorijose, su sąlyga, kad vis dėlto šių dokumentų sąlygas atitinka tam tikras numatomas darbas prašymo išduoti E 101 formos pažymą pateikimo momentu arba prireikus prieš tokio prašymo pateikimą ar po jo realiai atliktas darbas.

- 45 Vertindama faktines aplinkybes, kad galėtų nustatyti taikytinus socialinės apsaugos teisės aktus ir išduoti E 101 formos pažymą, atitinkama institucija gali atsižvelgti ne tik į sutarties dokumentų tekstą, bet ir į kitą informaciją, pavyzdžiui, kaip anksčiau praktikoje būdavo įgyvendinamos tam tikro darbdavio ir darbuotojo sudarytos darbo sutartys, šių sutarčių sudarymo aplinkybes arba, kalbant plačiau, atitinkamos įmonės veiklos ypatybes ir jos vykdymo sąlygas, jeigu remiantis tokia informacija galima išsiaiškinti tikrąjį darbo pobūdį.
- 46 Kai iš kitų, ne sutarčių dokumentų, reikšmingų įrodymų matyti, kad pagal darbo sutartį dirbančio darbuotojo padėtis iš tiesų gerokai skiriasi nuo aprašytosios tuose dokumentuose, šio sprendimo 42 punkte nurodyta pareiga tinkamai taikyti Reglamentą Nr. 1408/71 reiškia, kad kompetentinga valdžios institucija privalo, nepaisydama tos sutarties dokumentų teksto, savo išvadas grįsti faktine pagal darbo sutartį dirbančio darbuotojo padėtimi ir prireikus atsisakyti išduoti E 101 formos pažymą.
- 47 Be to, iš teismo praktikos matyti, kad institucija, kuri jau išdavė E 101 formos pažymą, turi iš naujo išnagrinėti šio išdavimo pagrįstumą ir prireikus pažymą panaikinti, jeigu kompetentinga valstybės narės, kurioje darbuotojas atlieka darbą, institucija pareiškia abejonių dėl faktinių aplinkybių, kuriomis remiantis ši pažyma išduota, teisingumo ir (arba) dėl to, ar buvo laikytasi Reglamento Nr. 1408/71 II antraštinės dalies reikalavimų (žr. pagal analogiją, kiek tai susiję su Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalimi, minėto Sprendimo *FTS* 56 punktą bei minėto Sprendimo *Banks ir kt.* 43 punktą).
- 48 Pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutartyse, nurodytose šio sprendimo 16 ir 17 punktuose, darbo vieta buvo apibrėžta kaip „objektai ir statyb vietės Lenkijoje ir Europos Sąjungos teritorijoje (Airijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Suomijoje), kaip nurodo darbdavys“. Tačiau, kaip matyti iš Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo, *Format* ir *ZUS* pateiktos informacijos, kuri neginčyta, pagal minėtas sutartis *W*. Kita kelis mėnesius arba daugiau nei dešimt mėnesių nuolat dirbo tik vienos valstybės narės, t. y. Prancūzijos, teritorijoje. Be to, pagal kitą darbo sutartį, kurią vėl sudarė *Format* ir *W*. Kita terminuotam laikotarpiui, jis dirbo tik Suomijos teritorijoje. Iš bylos medžiagos matyti, kad kiekvienos iš šių trijų sutarčių atveju, kai darbas buvo baigtas, *W*. Kita būdavo suteikiamos nemokamos atostogos ir kad atitinkama sutartis galiausiai būdavo nutraukiama anksčiau bendru šalių sutarimu.
- 49 Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į šio sprendimo 39 ir 40 punktuose pateikiamus samprotavimus, negalima pagrįstai teigti, kad pagal darbo sutartį dirbantį darbuotoją, kurio padėtis, kaip antai *W*. Kita, gali apimti „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka, numatyta Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalyje.
- 50 Tačiau šiomis aplinkybėmis Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies a punkte skelbiamas principas, taip pat kaip principas, išplaukiantis iš tos pačios nuostatos f punkto, jei reikia, gali būti taikomas pertraukų tarp darbo sutarčių laikotarpiams.
- 51 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis šio sprendimo 49 ir 50 punktais, turi padaryti išvadas pagrindinėje byloje.
- 52 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, asmens, kuris pagal vieną po kitos sudarytas darbo sutartis, kuriose kaip darbo vieta nurodyta kelių valstybių narių teritorija, kiekvienos iš šių sutarčių laikotarpiu iš tikrųjų dirba tik vienos iš šių valstybių teritorijoje, negali apimti „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka, numatyta šioje nuostatoje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 53 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 ir iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1992/2006, 14 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, asmens, kuris pagal vieną po kitos sudarytas darbo sutartis, kuriose kaip darbo vieta nurodyta kelių valstybių narių teritorija, kiekvienos iš šių sutarčių laikotarpiu iš tikrųjų dirba tik vienos iš šių valstybių teritorijoje, negali apimti „[paprastai] dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančio asmens“ sąvoka, numatyta šioje nuostatoje.

Parašai.